

pondělí 5/6

Milotice

zámek, 19³⁰

Erich Höbarth / housle

Barbara Maria Willi / cembalo

Ve spolupráci

muo | MUZEUM UMĚNÍ
OLOMOUC

program

Kroměřížské houslové sny

Antonio Bertali (1605–1669)

Sonata in e

(Kroměřížský hudební archiv)

Johann Heinrich Schmelzer (c.1620–1680)

Sonata in B

(Kroměřížský hudební archiv)

Sonata in A

(Sonate unarum fidium, Norimberk 1664)

Heinrich Ignaz Franz Biber (1644–1704)

Sonata violino solo representativa A dur pro housle
a basso continuo

Allegro

Nachtigal / Slavík

Cu Cu / Kukačka

Fresch / Žába

Adagio

Die Henn, Der Hann / Slepice s kohoutem – Presto

Die Wachtel: Adagio / Křepelka

Die Katz / Kočka

Musquetir Mars / Mušketýrský pochod

Allemande

(Kroměřížský hudební archiv)

Anonym

Ciaccona in D

Dnešní festivalový koncert se ponese ve znamení dialogu dvou velice intimních nástrojů – barokních houslí a cembala. Prvním autorem, jehož skladbu uslyšíme, bude **Antonio Bertali**, houslista, skladatel a dvorní kapelník italského původu. Narodil se ve Veroně, kde získal hudební vzdělání, ale už v necelých dvaceti letech vstoupil do služeb vídeňského dvora jako houslista. Postupně mu byly svěřovány stále náročnější kapelnické úkoly, až ho roce 1649 císař Ferdinand III. jmenoval dvorním kapelníkem. Za svůj život zkomponoval přes dva tisíce skladeb nejrůznějších žánrů. Největší přínos pravděpodobně spočívá v jeho operách, kterých zkomponoval nejméně 10 (kompletní se dochovaly pouze 3), a zaručil tak na dlouhá léta popularitu italské opery ve Vídni. V jeho skladatelském odkazu nalezneme také několik stovek duchovních děl: mše, oratoria, moteta atd. Pozoruhodné jsou Bertalioho instrumentální skladby. Jeho sonáty, suity nebo ciaccony jsou určeny nejrůznějšímu obsazení. Od těch pro jeden sólový nástroj s doprovodem continua (dnes uváděná *Sonata in e*), až po díla s mimořádně velkým obsazením jak smyčcových, tak i dechových nástrojů. V těchto skladbách velmi obratně kombinuje benátskou vícesborovost s koncertantním stylem. Mnoho Bertalioho skladeb je dnes bohužel nezvěstných. Některé instrumentální skladby se dochovaly v opisech (zejména v Kroměřížském hudebním archivu), které pořídil Pavel Josef Vejvanovský.

Následující autor, pouze o generaci mladší **Johann Heinrich Schmelzer**, byl také po většinu života úzce spjat s vídeňským dvorem. Jako většina hudebníků, i on zde začínal v mládí jako řadový muzikant. Vynikal především ve hře na housle, ale byl také zdatným hráčem na cink (dřevěný dechový nástroj s nátrubkem). Pojilo ho blízké přátelství se synem Ferdinanda III., pozdějším císařem Leopoldem I., který byl sám vynikajícím hudebníkem. Postupně se Schmelzer vypracoval až na dvorního kapelníka a byl mu také udělen šlechtický titul. V roce 1679 postihla Vídeň morová epidemie a celý dvůr i se Schmelzerem přesídlil do Prahy. Následujícího roku ale mor zasáhl i Prahu, jemuž nakonec Schmelzer podlehl. Za svého života zkomponoval velké množství skladeb, zejména duchovních. Zároveň byl uznávaným houslovým virtuosem, který významně přispěl k vývoji houslových hráčských i kompozičních technik, což byla do té doby doména italských hudebníků. Sbíрка šesti sonát pro housle a continuo „*Sonate unarum fidium*“ vyšla tiskem

v roce 1664 v Norimberku jako reprezentativní ukázka jeho stylu. *Sonata in A* je poslední, tedy šestou sonátou této sbírky. Oproti tomu *Sonata in B* se dochovala pouze v opise v Kroměřížském hudebním archivu. Byť je připisována Schmelzerovi, jeho autorství je sporné.

A opět o generaci mladší autor, než ten předchozí. **Heinrich Ignaz Franz Biber**, rodák ze Stráže pod Ralskem, byl snad Schmelzerovým žákem, ale neexistují pro to žádné relevantní důkazy. Biber studoval jezuitské gymnázium v Opavě, kde byl jeho spolužákem o 4 roky starší Pavel Josef Vejvanovský. Oba poté působili v zámecké kapele olomouckého biskupa v Kroměříži. Vejvanovský jako trumpetista, Biber jako koncertní mistr. V létě roku 1670 vyslal olomoucký biskup Karel II. von Liechtenstein-Castelkorn Bibera do Absamu nedaleko Innsbrucku, aby vyjednal se slavným houslařem Jacobem Stainerem nákup nových nástrojů pro zámeckou kapelu. Z této služební cesty se však Biber nevrátil. Ke slavnému houslaři vůbec nedorazil, neboť vstoupil do služeb salcburského arcibiskupa Maxmiliána Gandolpha von Kuenburg. Posledních dvacet let života tak strávil v Salcburku. Biber byl již během svého života proslulý jako houslový virtuos, ačkoliv neexistují přímé důkazy, že by veřejně vystupoval jak sólista. V jeho rozsáhlém díle pro sólové housle nalezneme samé pozoruhodné skladby. Jejich technická obtížnost byla do té doby neslýchaná a oprávněně udivuje dodnes. Biberovým nejslavnějším opusem je bezesporu cyklus „Růžencové sonáty“. My si dnes ovšem vyslechneme neméně slavnou *Sonatu representativu*, ve které zvukomalebně napodobuje nejrůznější zvířata nebo pochod mušketýrů. Sonáta je z roku 1669, z posledního roku Biberova působení v Kroměříži.

Závěrečná *Ciaccona in D* anonymního autora pochází ze stejné doby jako Bertaliho, Schmelzerovy a Biberovy skladby, tedy přibližně z poloviny 17. století ze sbírek olomouckého biskupa Karla II. V roce 1997 tuto Ciacconu zahrnul americký muzikolog Charles E. Brewer do sbírky *Solo Compositions for Violin and Viola da gamba with Basso continuo from the Collection of Prince-Bishop Carl Liechtenstein-Castelcorn in Kroměříž*, která sdružuje díla anonymních autorů nebo skladatelů nikdy nevydané tiskem.

Kryštof Spirit

Houslista a dirigent **Erich Höbarth** se narodil ve Vídni. Studoval hru na housle u Greta Biedermannové a Franze Samohyla, poté u Sándora Végha na salcburském Mozarteu. V letech 1978–1980 byl Höbarth členem slavného Véghova kvarteta, poté sedm let koncertním mistrem Vídeňských symfoniků. V letech 1980–2005 působil ve Vídeňském smyčcovém sextetu a od roku 1987 je prvním houslistou smyčcového kvarteta Quatuor Mosaïques, které je považováno za průkopníka kvartetní historické interpretační praxe. Od roku 1983 zaujímá významnou pozici koncertního mistra a sólisty v souboru Concentus Musicus Wien, který je letošním festivalovým rezidenčním tělesem, a stejnou funkci v orchestru Cappella Andrea Barca pod vedením Andráse Schiffa. Kromě toho působil v letech 2001–2010 jako hudební ředitel souboru Camerata Bern.

Erich Höbarth často vystupuje jako sólista s tělesy, jako jsou Camera-ta Academica Salzburg, Wiener Kammerorchester, La Chapelle Royale, Baltic Philharmonia, Štýrská filharmonie, RSO Vídeň, Wiener Symphoniker, Helsinki Baroque Orchestra a mnoho dalších. Věnuje se také komorní hudbě, mimo jiné s kolegy sólisty, kterými jsou např. klavíristé András Schiff a Elisabeth Leonskaja, cembalisté Wolfgang Glüxam, Aapo Häkkinen a Michel Kiener, klarinetistka Sabine Mayer nebo violoncellista Miklós Perényi.

Jeho bohatá diskografie obsahuje Braniborské koncerty J. S. Bacha, serenády W. A. Mozarta se sólovými houslemi (Teldec), Haydnova a Beethovenova klavírní tria (Harmonia Mundi), sonáty W. A. Mozarta

pro klavír a housle, Haydnovy, Mozartovy, Beethovenovy, Schubertovy a Mendelssohnovy smyčcové kvartety (Astrée) a také téměř celý repertoár smyčcového sexteta (EMI).

Prvním pedagogickým působištěm Ericha Höbartha bylo místo hostujícího profesora houslí na Vysoké škole hudby a múzických umění ve Štýrském Hradci. Později zastával speciální pedagogické místo na Univerzitě hudby a múzických umění ve Vídni, kde dva roky vyučoval komorní hru. Byl profesorem letní akademie Prag-Wien-Budapešť a Evropské akademie komorní hudby pro smyčcové kvarteto. V roce 2009 mu nadace Geigenbauschule Brienz udělila cenu *Zlatý smyčec* za mimořádné zásluhy o propagaci smyčcových nástrojů.

foto: Filip Hladík

Barbara Maria Willi je inovativní cembalistka a sólistka na kladívkový klavír, varhanice, pedagožka, dramaturgyně, hudební vizionářka a v neposlední řadě výtečná moderátorka. Jako děkanka Hudební fakulty JAMU posunuje obzory hudebního oboru. Díky její soustavné práci získává Katedra varhanní a historické interpretace, kterou založila, stále větší mezinárodní uznání. Od roku 2017 je *prominentní hostující profesorkou* na Univerzitě umění v nizozemském Haagu a zároveň je manažerkou kariérního rozvoje v evropském projektu EEEMERGING+ podporujícím vynikající mladé soubory.

Jako česká občanka s polskými a německými kořeny přináší do Brna pestrost a kvalitu evropského kulturního prostoru. Jako prezidentka Mezinárodní soutěže Leoše Janáčka, jako pedagožka Letní hudební akademie Kroměříž nebo Mezinárodních interpretačních kurzů JAMU podporuje ročně stovky mladých talentů z celého světa.

V průběhu své mezinárodní kariéry získala řadu ocenění, např. cenu německé hudební kritiky za CD *Intrada di Polcinelli* či francouzskou prestižní cenu „Choc du monde de musique“ za kultovní nahrávku *Salve Mater*. Písňové CD *Prague – Vienna*, které nahrála s Martinou Jankovou pro label Supraphon, obdrželo francouzskou „Nobelovu cenu“ v hudbě, vyznamenání „Diapason d’Or“.

Barbara vystoupila na podiích, jakými jsou například Dvořákova síň pražského Rudolfiny, sál Essenské filharmonie nebo vídeňský Konzerthaus. Koncertovala na festivalech Pražské jaro, Osterfestspiele Baden-Baden

a v rámci komorní řady opakovaně v Berlínské filharmonii. Je členkou Ensemble Berlin-Praha a její televizní portrét nabízí i-vysílání ČT pod názvem *Bravo – Barbara Maria Willi*.

Její dramaturgie pro náš festival jsou nápadité a provokativní (například *Kouzlo čísel, Velcí skladatelé a jejich (ne)přátelé, Domov můj* i letošní ročník). V současné době se věnuje také interpretaci soudobé hudby, například s komorním seskupením České filharmonie nebo se specializovaným souborem Brno Contemporary Orchestra. Neúnavně otevírá repertoárové zdroje a navazuje kontakty s inspirujícími hudebními osobnostmi, například s dirigentem Tomášem Netopilem, sopranistkou Martinou Jankovou nebo houslistou Josefem Špačkem.

Barbara přináší nové úhly pohledů do hudebního vnímání (je např. autorkou generálbasové detektivky *Generálbas aneb kdo zavraždil kontrapunkt?*) a často překvapí svými osobitými interpretacemi. Se svým originálním kladívkovým klavírem z roku 1797 podnítila výzkumnou cestu do oblasti písňové a klávesové tvorby 18. století.